

Jaarverslag Faunabeheereenheid Fryslân 2016

Voorwoord

Tijdens de 6 vergaderingen van het bestuur van de Faunabeheereenheid Fryslân (FBE) hebben de vertegenwoordigers van grondgebruikers (Land en Tuinbouw Organisatie LTO en Vakbond Melkveehouders NMV), de jagersverenigingen (Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging KNJV en Nederlandse Organisatie van Jagers en Grondbeheer NOJG), de terreinbeherende organisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en It Fryske Gea) en het Friesch Particulier Grondbezit (FPG) zich bezig gehouden met de volgende activiteiten :

- Planning en controle van de activiteiten op basis van de Provinciale Boekjaarsubsidie
- Het actueel houden en zo nodig uitbreiden van het Faunabeheerplan 2014 – 2019
- Het onderbouwen van aanvragen voor ontheffingen voor faunasoorten
- Het verstrekken van machtigingen op basis van door de Provincie verleende ontheffingen
- Rapportage van de faunagegevens
- Het uitvoeren van het provinciaal faunabeleid.
- Het communiceren met en adviseren aan de Provincie, de achterbannen van de bestuurlijke vertegenwoordigers en de Wildbeheereenheden in Friesland, waarbij het gemotiveerd houden van de uitvoerders in het veld een belangrijk item was en zal blijven
- Het onderhouden van het Provinciale en landelijke netwerk in de groene sector
- Het voorbereiden en deelnemen aan het landelijk overleg van de 12 Provinciale FBE- voorzitters en het Landelijk Overleg Faunagegevens (LOF)

Naast de bovengenoemde reguliere activiteiten heeft de FBE gewerkt aan:

- Het voorbereiden en maken van Maatwerkafspraken over schadebestrijding in de directe buurt van Natura 2000-gebieden en belangrijke slaappleatsen.
- Het voorbereiden van een verkennend onderzoek naar de uitvoering van het reewildbeheer in de leefgebieden op Terschelling en Ameland. Dit onderzoek zal in 2017 worden uitgevoerd en afgerond.
- Het voorbereiden – na de proef in 2015 - van het doden met CO₂-gas van ruiende zomerganzen in 4 gebieden in de provincie. Deze acties zijn niet doorgegaan, omdat het verlenen van een ontheffing onder de Flora- en faunawet niet kansrijk bleek.
- Het voorbereiden van maatregelen ter voorkoming van aanrijdingen met Damherten op de Provinciale weg tussen Dokkum en Rinsumageest.
- Het voorbereiden van een provinciale valwildregeling m.n. voor reewild

De FBE heeft haar reguliere activiteiten binnen het bedrag van de Boekjaarsubsidie uitgevoerd. Niet reguliere of onvoorziene activiteiten, die zich in de loop van het boekjaar voordeden, zijn zo is gebleken, lastig te financieren binnen de systematiek van een boekjaarsubsidie.

Het financieringsproces daarvan is enorm tijdrovend en brengt extra kosten met zich mee. Er is enige versoepeling opgetreden door de FBE naast subsidieverkrijger ook als opdrachtnemer te kwalificeren. Daardoor is het mogelijk om op basis van onderbouwde aanvragen voor een voorschotregeling in aanmerking te komen.

Gijs Wouters, voorzitter

Inhoudsopgave

Jaarverslag Faunabeheereenheid Fryslân 2016	1
Voorwoord	1
Bestuur	3
Vorbereiding Wet natuurbescherming	3
Uitbreiding bestuur	3
Aanvulling faunabeheerplan	3
Positie FBE	4
Besteding budget en uren	4
Faunabeleid	5
Ganzenbeleid	5
Ganzenbeheer	6
Vangen ruiende ganzen	6
Natuurtoetsen ganzenbeheer	6
Maatwerk winterganzen	7
Predatiebeheer	7
Reebeheer	7
Damherten	8
Valwildregeling	8
Fauna Registratie Systeem	8
Rapportages	8

Bestuur

Het bestuur van de Stichting Faunabeheereenheid Fryslân (FBE) bestond in 2016 uit A. (Auke) Boersma namens de terreinbeherende organisaties, L. (Luuk) Geerts namens het Friesch Particulier Grondbezit, P.L. (Peet) Sterkenburgh namens verenigingen van agrariërs en G.J. (Gijs) Wouters als onafhankelijk voorzitter. Vanaf februari vulde H.H. (Henk) de Bruin de vacature in die eind 2015 was ontstaan door het vertrek van D. (Durk) van der Heide voor de verenigingen van jachtaktehouders. Secretaris was R.F. (Robbert) de Vries. Nieuw was dat aan zijn Ingenieursbureau De Overlaat te Wirdum op basis van een offerte was gevraagd met ingang van 1 januari 2016 het gehele secretariaat in te vullen. Hierdoor ging de bediening van het Fauna Registratie Systeem (FRS), die voorheen gebeurde door J. (Jan) Rosing van Prolander, over naar P.O. (Peter) de Vries.

Vorbereiding Wet natuurbescherming

2016 was het laatste jaar waarin de Flora- en faunawet van kracht was en waarin hard gewerkt is aan de invoering van de Wet natuurbescherming (Wnb) per 1 januari 2017. In Fryslân leidde dit tot het vaststellen door Provinciale Staten van de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 (Verordening) op 23 november 2016. Gaande dit proces moest de FBE zo goed mogelijk anticiperen op de toekomstige situatie.

Uitbreiding bestuur

Aan de FBE is gevraagd om commentaar te leveren op de concept-Verordening en een voordracht te doen voor de uitbreiding van het bestuur met vertegenwoordiger(s) van maatschappelijke organisaties, zoals bedoeld in de Wnb. Een complicatie hierbij was dat vooraf niet duidelijk was hoe groot de uitbreiding zou moeten worden. Het bestuur heeft daarop vijf partijen benaderd, te weten: Vogelbescherming Nederland, de Dierenbescherming, de Friese Milieufederatie, de Bond van Friese Vogelwachten en het Kollektivenberied Fryslân. Met uitzondering van Vogelbescherming hebben deze partijen hun belangstelling kenbaar gemaakt en hebben voor beide kanten oriënterende gesprekken plaatsgevonden. Het bestuur heeft op 27 juni als commentaar op de concept-verordening ingebracht dat voldoende invulling kan worden gegeven met één door GS benoemde vertegenwoordiger van maatschappelijke organisaties, in combinatie met één vrije stoel ter deelname aan de vergadering van het bestuur en ter advisering van het bestuur. Bij uitbreiding met één door GS benoemde partij ging de voorkeur van het bestuur uit naar het Kollektivenberied Fryslân vanwege het toenemende belang van agrarisch natuurbeheer en de praktijkkennis van deze organisatie. De Friese Milieufederatie was een goede tweede kandidaat vanwege haar grote netwerk en de verbindende rol die zij kan spelen. Door middel van de 'vrije stoel' wil de FBE, afhankelijk van de agenda, graag gebruik maken van de kennis bij de niet door GS benoemde partij(en) en in voorkomende gevallen ook van overige partijen. Zo wil de FBE zorgen dat alle geluiden gehoord worden.

Aanvulling faunabeheerplan

Ter voorbereiding op de Wnb is in 2016 begonnen met het aanvullen van het Faunabeheerplan 2014-2019 voor jacht- en vrijgestelde soorten. Een aanpak is beschreven om hier met minimale inspanning invulling aan te geven, met voorbeeld hoofdstukken voor vos (vrijgestelde soort) en fazant (jachtsoort). Omdat geen duidelijkheid werd verkregen of het gekozen ambitieniveau en de mate van detaillering toereikend waren en omdat uren en geld

voor verdere uitwerking ontbraken, is het werken aan de aanvulling op 18 oktober voor de rest van het jaar stil gelegd.

Positie FBE

De FBE functioneerde in 2016 onder de Flora- en faunawet als een samenwerkingsverband van jachthouders en zij heeft een coördinerende rol bij de uitvoering van faunabeleid van Rijk en provincie. Het gaat om planmatige schadebestrijding en populatiebeheer van beschermde inheemse diersoorten. Het functioneren van de FBE in relatie tot haar bestuurlijke omgeving was complex. Het gevoel leefde dat de FBE als uitvoerende organisatie te weinig werd gezien en pas echt werd betrokken als er problemen waren. Door een te strak financieel keurslijf had de FBE bovendien geen mogelijkheden om hierop actief te anticiperen.

Besteding budget en uren

Financieel is de FBE geheel afhankelijk van de provincie. De bestuursleden ontvangen een vacatiegeld, de functies bij het secretariaat zijn betaald. 2016 was het eerste jaar waarin de FBE een boekjaarsubsidie ontving van € 208.000,-. Daaruit konden een deel van de bestuurskosten, de kosten van het secretariaat en die voor het gebruik van het Fauna Registratie Systeem gedekt worden. Voor het resterende deel van de werkzaamheden zijn door de FBE opdrachtbriefjes gevraagd aan de provincie. Deze verzoeken zijn voor een deel gehonoreerd: opdrachten zijn ontvangen voor het laten uitvoeren van een natuurtoets voor ganzenbeheer, voor het voorbereiden van vangacties van ruiende ganzen en voor maatwerk bij winterganzen (zie vervolg). Het geld is als volgt besteed:

Besteding boekjaarsubsidie 2016	
Faunabeheerplan	€ 20.416
Uitvoering faunabeheer	€ 16.847
Advisering provincie	€ 20.543
Vorbereiden ontheffingen	€ 16.054
Machtigingen	€ 28.022
Rapportage schade+beheer	€ 15.883
Evaluatie ganzenbeheer	€ 17.102
Communicatie en voorl.	€ 22.181
Faunanetwerk	€ 15.116
Landelijk FBE-overleg	€ 10.835
Licensiekosten FRS	€ 25.001
Totaal	€ 208.000

Besteding opdrachten 2016	
Natuurtoets Natura 2000	€ 14.015
Vangacties ruiende ganzen	€ 7.823
Maatwerk winterganzen	€ 14.090
Totaal	€ 35.928

Het secretariaat besteedde 1622 uur aan de volgende reguliere en aanvullende activiteiten:

Verantwoording van het financiële tekort over 2015, bewaken van de begroting 2016, het vragen om aanvullende opdrachten en het voorbereiden van de begroting voor 2017 leidden er toe dat onevenredig veel tijd nodig was voor 'planning en control'.

Faunabeleid

Het faunabeleid wordt door Rijk en Provincie vastgesteld. Dit vormt het kader waarbinnen de FBE moet opereren. Provinciaal beleid ter uitvoering van de Flora- en faunawet staat in de nota 'Libje en libje litte' uit 2010. Dit is geïmplementeerd via vrijstellingen op grond van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren en via aanwijzingen en ontheffingen. Voor een aantal diersoorten is het beleid in 2016 nader uitgewerkt.

Ganzenbeleid

In 2016 is door Provinciale Staten het beleid uit de Fryske guozzenoanpak 2014 tussentijds geëvalueerd. Doel van deze aanpak is om schade door met name winterganzen jaarlijks te verlagen met 5 - 10% en daarmee te komen tot een maatschappelijk geaccepteerde schadehoogte. Daarbij wordt rekening gehouden met de duurzame instandhouding van de internationaal beschermde ganzenpopulaties. Een sterke reductie van het aantal zomerganzen en het instellen van foerageergebieden voor winterganzen was eerder al vastgelegd in de notitie 'Gans in Balans'. De FBE leverde hieraan een bijdrage door het leveren van gegevens over uitgevoerde tellingen van zomerganzen, schadebestrijdende maatregelen, waaronder afschot en legselbeperking, en over schademeldingen. Daarnaast nam de voorzitter deel als adviseur bij het evaluatie-overleg.

Ganzenbeheer

Een serie vrijstellingen en ontheffingen gaf in 2016 het ganzenbeleid in Fryslân gestalte. Het betrof de ontheffing voor het doden van koppelvormende ganzen in de maand februari, ontheffingen voor legselbeperking en afschot voor respectievelijk de brandgans, grauwe gans en kolgans als zomerganzen en ook de Verordening Schadebestrijding Fryslân 2015 waarin het verjagen met ondersteunend afschot en de opvang in foerageergebieden voor winterganzen is geregeld. Over het gebruik van al deze ontheffingen heeft de FBE in samenhang gerapporteerd, zie de bijlagen bij dit jaarverslag.

Vangen ruiende ganzen

Onderdeel van de ganzenaanpak is het vangen en doden met koolzuurgas van ruiende ganzen. In 2015 was hiermee ervaring opgedaan tijdens een vangactie in de Alde Feanen. Uit de evaluatie daarvan bleek dat vangen een effectieve methode is die minder verstoring geeft dan schieten. Ook vanuit dierenwelzijn lijkt vangen te verkiezen boven schieten als hele groepen ganzen – die in een sociaal verband leven – in hun geheel worden gedood. Daarom besloot de FBE in overleg met It Fryske Gea en Staatsbosbeheer de acties in 2016 op te schalen. Voor vier natuurgebieden, te weten de Alde Feanen, de Deelen, De Rottige Meente en It Easterskar werden op basis van een opdracht van de provincie vangacties voorbereid. Op 22 april 2016 vroeg de FBE aan de provincie om een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet. Echter op 31 mei 2016 bepaalde de Rechtbank Midden-Nederland in een zaak tussen de Faunabescherming en de provincie Utrecht dat het vangen van zomerganzen met een vangkraal of vangkooi niet mocht. Door deze jurisprudentie achtte de FBE de kans dat een ontheffing in onze provincie zou standhouden gering. Daarom heeft zij toen, in overleg met de terreinbeheerders, haar ontheffingsaanvraag ingetrokken. De FBE hoopt dat dergelijke vangacties wel mogelijk zullen worden onder het regime van de Wet natuurbescherming.

Natuurtoetsen ganzenbeheer

Omdat van eerdergenoemde vier natuurgebieden waar vangacties gepland waren er drie Natura 2000-gebied zijn, dienden de acties vooraf te worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet 1998. In 2015 was reeds een voortoets uitgevoerd voor de Jan Durkspolder in het Natura 2000-gebied de Alde Feanen. Toen oordeelde de provincie als bevoegd gezag dat vergunningplicht niet aan de orde was, omdat op voorhand geen verslechtering van habitats kon optreden en omdat significante verstoringseffecten op soorten waarvoor instandhoudingsdoelen gelden op voorhand konden worden uitgesloten. Dit werd bevestigd door de evaluatie van de vangactie. Voor de Deelen en voor de Rottige Meente liet de FBE op basis van een opdracht van de provincie in maart 2016 een natuurtoets uitvoeren door de Antea Group. Op 22 april heeft de FBE aan de provincie verzocht in te stemmen met de resultaten van de natuurtoetsen.

Afschot van zomerganzen door Staatsbosbeheer binnen het Natura 2000-gebied Terschelling bleek in 2016 niet haalbaar doordat niet beschikt kon worden over een natuurtoets.

Maatwerk winterganzen

In 2015 bleken provincie-brede afspraken niet haalbaar over het voorkomen dat verjaging van ganzen van schadepercelen naar foerageergebieden verstoring veroorzaakt rond belangrijke slaappleatsen van ganzen en rond Natura 2000-gebieden. Daarom werd vanaf oktober 2015 gewerkt aan maatwerk. Uitgangspunt hierbij was dat rond probleemlocaties de betreffende boeren, jagers en terrein beherende organisatie afspraken zouden maken over de verjaging. De FBE faciliteerde het proces, maar kon geen trekkende rol spelen door het ontbreken van budget. Het maatwerk kwam daardoor stil te liggen. Het bleek in veel gebieden gevoelig te liggen wie als eerste de andere partij zou benaderen, omdat dit gevoeld werd als het worden tot probleemeigenaar. Daarom heeft de FBE in 2016 het initiatief naar zich toe getrokken en de provincie verzocht om hiervoor een opdracht te verstrekken. De voorzitter van de FBE trad in overleg met de terreinbeherende organisaties en wildbeheereenheden om gesprekken op gang te brengen. Op 25 oktober 2016 werd opdracht verkregen voor de maatwerk aanpak winterganzen. Dit leidde in een flink aantal gebieden tot afspraken. Deze zijn per gebied schriftelijk vastgelegd en door de FBE voorzien van GIS-kaarten. De FBE informeerde de partijen, waaronder ook de handhavers van de FUMO en de politie. Op 21 december 2016 werd de 'Rapportage maatwerk winterganzen 2016' aan de provincie uitgebracht. Hierin doet de FBE ook aanbevelingen ten behoeve van de evaluatie van de Fryske Guozzenoanpak in 2017.

Predatiebeheer

Ter bescherming van weidevogels binnen weidevogelkansgebieden was op 6 juli 2015 door de provincie ontheffing verleend voor het doden van vossen met gebruikmaking van geweer en kunstlicht binnen de werkgebieden van drie agrarische natuur verenigingen: Bosk en Greide, Skrizekrite Idzegea en Noardlike Fryske Wâlden. Deze ontheffing gold voor de periode van 1 februari tot 1 juni 2016. De ontheffing bood de mogelijkheid aan andere (collectieven van) agrarische natuur verenigingen om aan te haken. Voorwaarde was een door GS goedgekeurd predatiebeheerplan, opgesteld volgens het Protocol Predatiebeheer bij Weidevogels, waaruit de noodzaak blijkt van aanvullende bestrijdingsmogelijkheden voor de vos. Daartoe zijn predatiebeheerplannen ingediend door vijf collectieven: ELAN, It Lege Midden, Súdwestkust, Waadrâne en Westergoa. Op 8 maart 2016 zijn ook voor hun werkgebieden voor zover die binnen de weidevogelkansgebieden vallen, ontheffingen verleend. Deze ontheffingen waren opengesteld van 14 maart tot 1 juni. Rapportage 'Ontheffing Vos met kunstlicht en het gebruik van aardhonden' vond plaats door de FBE in juli 2016. Gelijktijdig is door zes collectieven (inclusief Noardlike Fryske Wâlden) gewerkt aan nieuwe - verbeterde - predatiebeheerplannen. Daarop heeft de FBE op 20 september 2016 nieuwe ontheffingen vos-lichtbak aangevraagd welke verleend werden voor de periode van 1-12-2016 tot 1 juli 2017.

Reebeheer

Kamervragen aan de staatssecretaris van Economische Zaken over vermeend onterecht afschot van reeën op Terschelling waren aanleiding voor de FBE om de machtiging aan de wildbeheereenheid Terschelling in te trekken. Geconstateerd is dat er spanning zit tussen de grondslagen voor het reebeheer zoals dat vastgelegd is in het Universeel Reeënbeheerplan en daarmee in het faunabeheerplan en de grondslagen zoals genoemd in de ontheffing voor populatiebeheer. Daarom heeft de FBE per WBE gegevens over een lange reeks van jaren verzameld van voorjaarstellingen, berekende draagkracht, toegekend aantal wildmerken, gerealiseerd afschot en hoeveelheid valwild. Op basis hiervan is de wildmerkverdeling over de WBE's voor 2017 aangepast. Afsproken is dat de WBE's de draagkrachtberekeningen in

2017 op uniforme wijze actualiseren, te komen tot één telprotocol en een valwildregeling, o.a. om het percentage valwild beter vast te leggen. Daarmee kan de sturing op het proces verder verbeterd worden.

Terschelling en Ameland zijn gesloten leefgebieden voor reeën. Hier zal in 2017 geen afschot plaatsvinden, tenzij vanuit de zorgplicht een ziek of gewond dier moet worden afgemaakt. De FBE zal in 2017 een onderzoek laten uitvoeren naar de populatieontwikkeling op beide eilanden; alle betrokkenen moeten praten over dezelfde telgegevens en dezelfde draagkracht, zowel ecologisch als maatschappelijk. Daarnaast zal in het onderzoek aandacht uitgaan naar de schadehistorie ter plaatse als andere grond voor populatiebeheer dan aanrijdingen. De FBE heeft daarvoor in december 2016 offerte gevraagd aan de heer C.F. (Rik) Schoon van Natuurlijk Fauna Advies BV.

Damherten

Frequente aanrijdingen met een verwilderde populatie damherten op de Lauwersseewei Tussen Dokkum en Rinsumageest waren voor de FBE aanleiding om in oktober 2016 aan de provincie om maatregelen te vragen. Inmiddels zijn waarschuwborden geplaatst voor overstekende herten en wildspiegels schoongemaakt. De FBE is in overleg met de provincie over een ontheffing, dan wel opdracht onder de Wet natuurbescherming om de verkeersonveilige situatie op te lossen.

Valwildregeling

De Vereniging Het Reewild en de FBE hebben het initiatief genomen om tot een valwildregeling te komen. Nodig zijn een ontheffing of opdracht aan jachthouders om aangereden of zieke dieren te kunnen doden, ook buiten het eigen jachtveld, en daarnaast een verloop op basis van de Wet wapens en munitie. De FBE heeft hiertoe overleg gevoerd met de politie. De politie wil leidend blijven en duldt geen afschot van aangereden dieren door derden op of langs de openbare weg. De politie wil zelf ook meldpunt blijven. Aansluiten op de valwildregeling van Drenthe en Groningen is hiermee niet haalbaar. Verder was de provincie niet bereid een opdracht te verstrekken voor opstellen en implementatie van een valwildregeling. Hierdoor is verder afgezien van dit voornemen.

Fauna Registratie Systeem

De Faunabeheereenheid maakt voor het verstrekken van machtigingen en voor rapportage over het gebruik van de aan haar verstrekte ontheffingen gebruik van een digitaal Fauna Registratie Systeem (FRS). Inzicht en onderbouwing van het te voeren beheer hebben hierdoor een verbetering ondergaan. Communicatie over het gebruik van het systeem behoeft evenwel veel aandacht, evenals verbetering van de gebruiksvriendelijkheid.

Rapportages

Als bijlagen zijn aan dit jaarverslag de volgende rapportages bijgevoegd.

- Winterganzen 2015-2016, FBE 20 september 2016;
- Ontheffing Koppelvormende ganzen, FBE 28 september 2016.
- Overzomerende ganzen 2016, Periode: 1 februari t/m 31 oktober 2016, FBE 30 november 2016

- Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019, Ontheffingsperiode: 1 juli 2015 t/m 30 juni 2016, FBE 20 juli 2016
- Ontheffing Vos met kunstlicht en het gebruik van aardhonden, Ontheffingsperiode: 1 februari tot 1 juni 2016, FBE 12 juli 2016
- Rapportage maatwerk winterganzen 2016, FBE 21 december 2016.